

Novým hrozbám čelíme skôr, ako sa predpokladalo

Svet v roku 2050 bude bezpečnejší

Ste jedným zo slovenských expertov, ktorý sa zúčastňuje na najväčšom prognostickom projekte Milénium. Počítali ste s takým vývojom udalosti, aký pozorujeme po 11.septembri?

Na projekte Milénium, ktorý je vlastne projektom OSN, pracuje viac ako tisíc prognostikov z celého sveta. Uvažuje sa v ňom s časovým horizontom 25 a výnimočne aj 50 rokov. Už pred niekoľkými rokmi sme rozpracovali pätnásť globálnych výziev, ktorým bude musieť čeliť ľudstvo v 21. storočí. Dve z nich sa týkajú toho, čo sa stalo 11. septembra a čo sa práve deje: organizovaného zločinu a medzinárodného terorizmu. Nik však nepredpokladal, že táto hrozba sa naplní tak skoro - už na prahu nového storočia.

Súhlasíte s názorom, že svet sa v dôsledku teroristického útoku zmení?

To, čo sa stalo, svet nepochybne ovplyvní - jeho podobu a fungovanie civilizácie - pričom vo viacerých smeroch. Útok však bude mať opačný efekt, ako predpokladali teroristi. Hodnoty, na ktorých spočíva západná civilizácia, sa podľa mňa teraz budú rýchlejšie šíriť po celom svete, čo pôvodcovia útoku akiste nezamýšľali.

Všetko zlé býva na niečo dobré. Ste si skutočne istý, že svet sa po 11. septembri vyvíja k lepšiemu?

Viem, že zatiaľ to tak nevyzerá, som však presvedčený, že v dôsledku známych udalostí ľudstvo prinajmenšom urýchli hľadanie riešení niektorých už chronicky zanedbaných globálnych problémov. Myslím na nerovnováhu vyvolanú nerovnomerným vývojom jednotlivých častí sveta a jednotlivých sfér života. Myslím na nové bezpečnostné stratégie a hodnoty, ktoré by prepojili rôzne kultúry a ľudí, aby sa predišlo hrozbe terorizmu a použitiu zbraní hromadného ničenia. Inými slovami: treba hľadať a nájsť celosvetový systém bezpečnosti a určitý globálny režim fungovania ľudskej civilizácie, ktorý bude garantovať základné princípy slobody pre každého človeka. Lebo po 11. septembri sa nemôže cítiť bezpečne už nikto, kdekoľvek sa nachádza.

Niektorí odborníci však varujú práve pred nebezpečenstvom obmedzovania slobody jednotlivca a otvorenej spoločnosti v dôsledku toho, čo sa stalo...

Momentálne to zrejme platí - sprísnené bezpečnostné opatrenia cítime aj na Slovensku - z dlhodobého pohľadu však ľudstvo naďalej smeruje k väčšej slobode jednotlivca i k demokratickejšej spoločnosti.

Nový režim fungovania civilizácie - čo to je?

Vývoj celosvetových inštitúcií - takých, ako je OSN, Svetová banka alebo Medzinárodný menový fond - evidentne zaostáva za vývojom technológií, spoločností a civilizácie. Systém demokracie nereaguje dostatočne na prevratné zmeny, ktoré dnes reprezentuje internet, informačné technológie a pod. Ukázalo sa, že

globalizácia síce dáva svet dohromady, ten svet však nie je kompatibilný. Lebo v ňom pôsobia rôzne kultúry, ideológie a politické systémy, z čoho vzniká napätie. Svet musí fungovať tak, aby každý mohol participovať na vymoženostiach civilizácie. Zastaralé a čiastočne nefunkčné globálne inštitúcie to neumožňujú.

Píše a hovorí sa o zrážkach civilizácií alebo rozdielnych civilizačných vln. Čo vy na to?

Známi americkí futurológovia manželia Tofflerovci tvrdia, že to, čo sa dnes odohráva v Afganistane, je prvou vojnou vznikajúcej civilizácie „tretej vlny“, resp. informačnej spoločnosti, v ktorej proti sebe narazili úplne rozdielne kultúry, odlišné ani nie tak zbraňovými systémami, ktorými disponujú, ako skôr usporiadaním svojej spoločnosti, hodnotami, ktoré vyznávajú. Ako vieme, pre Taliban je vzorom islamská spoločnosť zo 7. storočia. V ľudských dejinách sa však zrážky podobného druhu už odohrali. Len si spomeňme na pokusy barbarských kmeňov zruinovať Rímsku ríšu, ktorá bola civilizačne ďaleko pred nimi.

Tá neskôr zanikla. Nie sme teraz náhodou svedkami súmraku inej najvyspelejšej civilizácie, tzv. západnej?

Som si istý, že nie.

Futurológovia pracujú aj s katastrofickými scenármi. Nie je medzi nimi aj taký, kde teroristi ovládnu alebo zničia svet?

Vždy je nejaké percento, že sa čosi také stane. Ekonomická a vojenská sila západnej civilizácie však vylučuje, aby teroristická organizácia typu Al-Kajdá, aj keď má globálnu sieť, ovládla alebo zničila svet. Zatiaľ jednoducho nedisponuje takou silou, aby mohla ohroziť celú Ameriku, tobôž celý Západ.

Vieme si vôbec predstaviť, čoho sú schopní? Kto predpokladal, že použijú dopravné lietadlo ako zbraň?

Viaceré prognózy v USA o vojenských a bezpečnostných hrozbách, povedzme tá, ktorú vypracovala Americká komisia pre národnú bezpečnosť v 21. storočí, to už dávnejšie predpokladali. V ich správach autori predpovedajú vedenie vojny nevojenskými prostriedkami. Prekvapením však bolo, ako akciu z 11. septembra teroristi prepracovali a ako ju uskutočnili - tak, že sa na ňu nedalo včas reagovať. Mimochodom, spomínaná komisia upozorňovala začiatkom tohto roku aj na nebezpečenstvo, že USA môžu byť po prvý raz v histórii napadnuté zvonku.

Prečo tomu CIA nevenovala pozornosť?

CIA v svojej prognóze do roku 2015 uvádzala aj takúto hrozbu. Lenže viete, ako to chodí: kým sa niečo také nestane, zostáva všetko len v polohe možností, ktoré sa nemusia naplniť. Preto sa pravdepodobne ani neodskúšali spôsoby reakcie na spomínané hrozby.

Vojna sa môže viesť nevojenskými prostriedkami, podarí sa aj mier ľudstvu zabezpečiť netradičným spôsobom?

V projekte Milénium sa uvažuje najmä o tom, ako predísť vojnám a terorizmu, ako potenciálne konflikty riešiť mierovou cestou. To predpokladá, aby rôzne kultúry našli spoločnú reč, aby spolu komunikovali.

Opýtam sa priamo: bude svet v roku 2025 a v roku 2050 bezpečnejší?

Myslím si, že bude bezpečnejší, vyspelejší a že hlavné problémy dneška sa v priebehu 21. storočia podarí vyriešiť.

Budete veľmi sklamaný, ak sa táto optimistická vízia nenaplní?

Každý človek sa podieľa na tom, či sa naplní, alebo nie. Ja budem pracovať na tom, aby sa naplnila.

Pravda, 13. 10. 2001, rozhovor pripravil Vladimír Jancura